

การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะ จากจังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่ประเทศมาเลเซีย

Thai-Melayu Skilled Labour Mobility from Thai Southern Border Provinces to Malaysia

สุทธิพร บุญมาก^{1,*} และมุหำหมัด สาแลบิง¹
Suttiporn Bunmak^{1,*} and Muhammad Salaebing¹

บทคัดย่อ

แรงงานระดับทักษะเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ต้องการทำความเข้าใจต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนภาคใต้สู่ประเทศมาเลเซียโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา เพื่อตอบคำถามการวิจัยว่ากระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนใต้ที่ทำงานในประเทศมาเลเซียเป็นอย่างไร ซึ่งจะศึกษาใน 3 ประเด็น คือ สาเหตุ กระบวนการ และผลลัพธ์ของการเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะ ผลการศึกษา พบว่าสาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงาน มีทั้งระดับมหภาคและจุลภาคระหว่าง 2 ประเทศรวมถึงบทบาทเครือข่ายทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นสาเหตุระดับกลาง สำหรับกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานนั้น รัฐบาลมาเลเซียมีนโยบายต้อนรับชาวต่างชาติระดับทักษะตามที่รัฐบาลกำหนดคุณสมบัติเพื่อทำงานและพักอาศัยในระยะยาว ส่วนผลลัพธ์และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของการเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะนั้น มีผลลัพธ์และการเชื่อมโยงจากประเทศมาเลเซียสู่ประเทศไทยด้วย ดังนั้น การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะจึงไม่ได้เป็นการสูญเสียของประเทศไทย แต่เป็นการเชื่อมโยงต่อกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ ผู้ย้ายถิ่น ประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง

คำสำคัญ: แรงงานระดับทักษะ การเคลื่อนย้ายแรงงาน มาเลเซีย จังหวัดชายแดนภาคใต้

ABSTRACT

Skilled labour is a part of Thai-Melayu labour mobility phenomena. This qualitative research study aims at investigating mobility of Thai-Melayu skilled labour from southern border provinces in Thailand to Malaysia, which focuses on studying of three main issues—causes, process and results. The research findings show that the causes of skilled labour mobility between the two countries at both macro and micro levels, including roles of migrant social network are meso-level causes. To serve labour mobility process, Malaysia prescribes a policy that accepts qualified foreign skilled labour to work and stay in Malaysia in long-term duration. In terms

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา 90000

Faculty of Humanities and Social Sciences Thaksin University, Songkhla 90000 Thailand

*corresponding author, e-mail: neng_uow@hotmail.com

of results and economic connection of skilled labour mobility, the findings show that there are also results and connection from Malaysia to Thailand. Thai-Melayu skilled labour mobility is therefore not a loss of Thailand, but it is a connection between migrant, original country and destination country.

Keywords: Skilled Labour, Labour Mobility, Malaysia, Thai Southern Border Provinces

บทนำ

ชาวไทยเชื้อสายมลายูจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ เคลื่อนย้ายแรงงานเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย จำนวนมาก ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาให้ความสนใจในปรากฏการณ์นี้ ประเด็นความสนใจคือการเคลื่อนย้ายแรงงานของกลุ่มแรงงานระดับไร้ทักษะและกึ่งทักษะ (ค่านวน นวลสนอง นิสากร กล้าณรงค์ และมุhammad สลาแลบิง, 2552; พรพันธ์ เขมคุณาศัย และศุภรัตน์ พิษสุวรรณ, 2552; สุทธิพร บุญมาก, 2556; อารี จำปากลาย, 2558) อย่างไรก็ตาม ในประเทศมาเลเซีย ยังมีชาวไทยเชื้อสายมลายูจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวนหนึ่งซึ่งเป็นแรงงานระดับทักษะที่ทำงานในฐานะ พนักงานชาวต่างชาติประจำของบริษัทและองค์กรต่าง ๆ ทั้งนี้ การเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะอาจมีความแตกต่างจากแรงงานระดับไร้ทักษะและกึ่งทักษะ โดยประเด็นการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซียเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ แต่นักวิชาการยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร เพื่อเป็นการแสวงหาองค์ความรู้เกี่ยวกับแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย ผู้ศึกษาจึงตั้งคำถามวิจัยหลักในการศึกษา คือ การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย เป็นอย่างไร และมีคำถามวิจัยย่อย ดังนี้ 1) อะไรคือสาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย 2) อะไรคือนโยบายกฏระเบียบการเข้าเมืองและการจ้างงานของชาวต่างชาติระดับทักษะในประเทศมาเลเซีย และ 3) อะไรคือผลลัพธ์และการเชื่อมโยงของการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซียที่มีต่อถิ่นต้นทาง

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย 2) เพื่อศึกษานโยบาย กฏระเบียบการเข้าเมืองและการจ้างงานของชาวต่างชาติระดับทักษะในประเทศมาเลเซีย และ 3) เพื่อศึกษาผลลัพธ์และการเชื่อมโยงของการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซียที่มีต่อถิ่นต้นทาง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและปัจเจกบุคคล กรอบแนวคิดในการอธิบายการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศมีความจำเป็นต้องผสมทฤษฎีต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พยายามพัฒนากรอบแนวคิดที่มีการผสมผสานทฤษฎีการย้ายถิ่นระหว่างประเทศระดับมหภาคที่เป็นสาเหตุทางโครงสร้างทางสังคมและระดับจุลภาคที่เป็นสาเหตุทางปัจเจกบุคคล เพื่อให้ครอบคลุมกระบวนการย้ายถิ่นระดับทักษะ แต่เนื่องจากยังขาดทฤษฎีการย้ายถิ่นระหว่างประเทศของแรงงานระดับทักษะโดยตรง เพื่ออธิบายกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะในประเทศมาเลเซีย ทั้งนี้ จึงจะพิจารณาสาเหตุของปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะก่อนการเคลื่อนย้ายแรงงาน ส่วนกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะในระดับนโยบายของประเทศปลายทางที่อยู่ระหว่างกลาง และผลลัพธ์และการเชื่อมโยงระหว่างประเทศปลายทางสู่ถิ่นต้นทางของแรงงานภายหลังการเคลื่อนย้ายแรงงานแล้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้เข้าถึงความเป็นจริงที่มีความเป็นพลวัตของผู้ย้ายถิ่นระหว่างประเทศจากมุมมองการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ศึกษาและผู้ให้ข้อมูลบนพื้นฐานการเข้าใจมนุษย์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ (Gubrium and Holstein, 1997) ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา คือ แรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย แต่เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความเป็นตัวแทนของประชากรจำนวนประชากรและขนาดตัวอย่างที่เป็นแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะในประเทศมาเลเซียจึงไม่สำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Neuman, 2006) ผู้ศึกษาจึงจะเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และแบบบอกต่อ (Snowballing sampling) ในการค้นหาผู้ให้ข้อมูล เป็นการเลือกตัวอย่างที่ไม่ได้พิจารณาถึงโอกาสความน่าจะเป็นที่หน่วยในประชากรจะต้องได้รับการเลือกอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลจากการบอกต่อของผู้ให้ข้อมูล เพื่อคัดสรรความเหมาะสมผู้ให้ข้อมูล 3 ประการ คือ 1) เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ในฐานะเป็นแรงงานระดับทักษะ 2) เป็นแรงงานระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซียในฐานะที่เป็นลูกจ้างจากบริษัทหรือองค์กรในประเทศมาเลเซีย อย่างน้อย 1 ปี และ 3) เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีภูมิลำเนาเดิมมาจากชายแดนภาคใต้ เพื่อเจาะจงเส้นทางถิ่นต้นทางจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่ประเทศมาเลเซียโดยเฉพาะ ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ.2556 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2557 จนกระทั่งข้อมูลมีความอิ่มตัว โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 31 คน และจะอาศัยแหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลสถิติ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานและการเข้าเมืองประเทศมาเลเซียประกอบการศึกษา เมื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจนอิ่มตัวแล้ว ผู้ศึกษาตรวจสอบและประเมินคุณภาพข้อมูล

เบื้องต้น และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วยทฤษฎีและแหล่งข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา โดยการนำข้อมูลมาจัดการให้เป็นระเบียบเป็นหมวดหมู่ และจัดเป็นหน่วยย่อย ๆ ตามความหมายเฉพาะของแต่ละหน่วย เพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจน และให้ความสำคัญแก่ความหมายของข้อมูลอธิบายรูปแบบความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องระหว่างมิติต่าง ๆ ของข้อมูล (เบญจายอดดำเนิน แอ็ดติจิก และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552)

สรุปผลการวิจัย

ผู้ศึกษาขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัยได้ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. สาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่เข้ามาทำงานประเทศมาเลเซีย นั้น พบว่ามีทั้งเงื่อนไขระดับมหภาคและจุลภาคที่เกี่ยวกับประเทศมาเลเซียและจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นสาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะระหว่างประเทศ ผู้วิจัยสามารถสรุปเงื่อนไขหรือสาเหตุอย่างน้อย 2 ระดับ ดังนี้

1.1 ระดับมหภาค เงื่อนไขในระดับมหภาคหรือโครงสร้างนั้น ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ ความเป็นนานาชาติในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และบริษัทว่าจ้างคนภายนอกในประเทศมาเลเซีย ประการแรก คือ ความเป็นนานาชาติในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศมาเลเซียทำให้มีกระแสการศึกษาต่อในประเทศมาเลเซียของนักเรียนไทยเชื้อสายมลายูจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีผลเชื่อมโยงต่อการเป็นแรงงานระดับทักษะภายหลังสำเร็จการศึกษา การศึกษาต่อในประเทศมาเลเซียเป็นก้าวแรกของการย้ายถิ่นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ความเป็นนานาชาติในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศมาเลเซียทำให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษามีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษและภาษามลายูเพื่อการสื่อสาร จึงมีโอกาสในการทำงานในประเทศมาเลเซีย ภายหลังสำเร็จการศึกษา โดยเฉพาะบริษัทที่มีความต้องการพนักงานต่างชาติที่มีความสามารถทางภาษาไทยด้วย ซึ่งพวกเขาสามารถเปลี่ยนสถานภาพจาก

นักเรียนต่างชาติเป็นแรงงานระดับทักษะในประเทศมาเลเซียภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว ประการที่สอง คือ บริษัทว่าจ้างคนภายนอกในประเทศมาเลเซียเป็นห่วงโซ่ที่สำคัญของการว่าจ้างชาวต่างชาติระดับทักษะ เนื่องจากประเทศมาเลเซียต้องการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของประเทศที่มีฐานการบริการและเศรษฐกิจที่มีฐานเทคโนโลยี จึงได้กระตุ้นและเพิ่มการลงทุนภายในประเทศในภาคเทคโนโลยีค่อนข้างสูง จนปัจจุบันประเทศมาเลเซียกลายเป็นแหล่งบริษัทว่าจ้างคนภายนอกระดับโลกที่บริษัทต่างชาติเข้ามาดำเนินการให้บริการในประเทศมาเลเซีย ในขณะที่ประเทศมาเลเซียยังไม่สามารถผลิตบัณฑิตให้ตอบสนองความต้องการกำลังคนในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐบาลมาเลเซียจึงอนุญาตให้ชาวต่างชาติที่มีทักษะ และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเข้ามาทำงานในประเทศได้ ดังนั้น นักศึกษาไทยเชื้อสายมลายูจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของบริษัทว่าจ้างคนภายนอก จึงเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เนื่องจากเป็นบัณฑิตที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่เชื่อมโยงกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบริษัทว่าจ้างคนภายนอกที่มีกลุ่มลูกค้าในประเทศไทย

1.2 ระดับจุลภาค การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะนั้น สามารถจำแนกรูปแบบได้อย่างน้อย 2 ประเภท คือ 1) การเดินทางเข้ามาประเทศมาเลเซียครั้งแรกในฐานะที่เป็นนักศึกษาต่างชาติในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นรูปแบบการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาในประเทศปลายทาง ทั้งที่เป็นการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และ/หรือระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศมาเลเซีย เมื่อกลุ่มนี้สำเร็จการศึกษาในประเทศมาเลเซียแล้ว จะเปลี่ยนสถานภาพจากนักเรียนต่างชาติเป็นแรงงานระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซียต่อจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการย้ายถิ่นเพื่อการทำงาน โดยเปลี่ยนวีซ่าประเภทนักเรียนต่างชาติเป็นวีซ่าทำงาน และ 2) การเดินทางเข้ามาประเทศมาเลเซียครั้งแรกในฐานะที่เป็นแรงงานระดับทักษะ

โดยไม่ได้ศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นการย้ายถิ่นเพื่อการทำงานโดยใช้วีซ่าทำงาน ตั้งแต่เริ่มแรกของการเคลื่อนย้ายแรงงาน ซึ่งไม่ได้มีประวัติในการเป็นนักศึกษาต่างชาติในประเทศมาเลเซียมาก่อน อย่างไรก็ตาม มีเงื่อนไขสำคัญของการเป็นแรงงานระดับทักษะในประเทศมาเลเซีย คือ การมีทักษะภาษาอังกฤษ เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำเร็จการศึกษาที่เป็นหลักสูตรนานาชาติที่มีการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ และ/หรือสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยนานาชาติ ที่จบการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศมาเลเซีย ทั้งนี้ เช่นเดียวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรที่ใช้ภาษาอังกฤษ

การเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งของการประกอบอาชีพ แต่เงื่อนไขของการตัดสินใจทำงานในต่างประเทศนั้น มีความซับซ้อน และแตกต่างกันแต่ละบุคคล ทั้งนี้ สามารถจำแนกเหตุผลของการตัดสินใจเข้ามาทำงานในประเทศมาเลเซียของชาวไทยเชื้อสายมลายูได้อย่างน้อย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) เหตุผลที่เกี่ยวกับประเทศมาเลเซียในฐานะที่เป็นถิ่นปลายทาง ซึ่งเป็นปัจจัยดึงดูด 2) เหตุผลที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะที่เป็นถิ่นต้นทาง ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดัน และ 3) เหตุผลของการมีเครือข่ายทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นเพื่อนหรือญาติทำงานในประเทศมาเลเซียให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซียให้แก่แรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะสามารถเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย

2. นโยบาย กฎระเบียบการเข้าเมืองและการจ้างงานของแรงงานระดับทักษะในประเทศมาเลเซีย ชาวต่างชาติที่จดทะเบียนด้วยใบอนุญาตทำงานในประเทศมาเลเซียแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กลุ่มชาวต่างชาติระดับทักษะหรือที่เรียกว่าพนักงานชาวต่างชาติ (Expatriates) ถ้าได้รับค่าจ้างสูงกว่า 3,000 RM² จะถูกจัดเป็นแรงงานระดับทักษะที่สามารถขอใบอนุญาตประเภท Employment Pass หรือ Visit Pass for Professional

² RM คือ สกุลเงิน ริงกิต มาเลเซีย อัตราแลกเปลี่ยน 1 RM = 10.03 บาทไทย ณ วันที่ 5 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556

โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอำนาจรับผิดชอบในการจดทะเบียนแรงงาน เพื่อรับรองว่ามีความขาดแคลนแรงงานท้องถิ่นในการทำงานตำแหน่งนั้น ในขณะที่กลุ่มชาวต่างชาติระดับไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือ หรือที่เรียกว่าแรงงานข้ามชาติ (Foreign workers) ถ้าได้รับค่าจ้างต่ำกว่า 3,000 RM จะถูกจัดให้เป็นแรงงานประเภทกึ่งฝีมือหรือไร้ฝีมือ ซึ่งต้องจดทะเบียนใบอนุญาตประเภท Visit Pass for Temporary Employment ทั้งนี้ ความแตกต่างอย่างเป็นทางการระหว่างแรงงานระดับทักษะกับแรงงานประเภทกึ่งฝีมือหรือไร้ฝีมือในประเทศมาเลเซีย คือ จุดแบ่งของเงินเดือนของชาวต่างชาติที่จดทะเบียนทำงานในประเทศมาเลเซีย 3,000 RM

แรงงานระดับทักษะที่จัดว่าเป็นพนักงานชาวต่างชาติทั้งสองประเภทนี้ถูกให้หิยามและให้ความหมายว่าเป็นชาวต่างชาติที่มีทักษะ มีการจัดการ เป็นมีอาชีพ และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ชาวต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานทั้งสองประเภทนี้แล้วยังมีวีซ่าประเภท Permanent Resident ที่ชาวต่างชาติสามารถทำงานในประเทศมาเลเซียในระดับทักษะหรือระดับไร้ฝีมือก็ได้ ซึ่งชาวต่างชาติที่มีวีซ่าประเภทนี้มีสถานภาพใกล้เคียงกับพลเมืองสัญชาติมาเลเซีย สามารถพำนักอาศัยและทำงานในประเทศมาเลเซียโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา ทั้งนี้ ถ้าได้รับใบอนุญาตทำงานประเภท Employment Pass สามารถทำงานและพำนักอาศัยในประเทศมาเลเซียได้ครั้งละไม่เกิน 2 ปี และสามารถต่ออายุใบอนุญาตได้ถึง 10 ปี รัฐบาลมาเลเซียให้สิทธิพิเศษสำหรับแรงงานระดับทักษะค่อนข้างมากกว่าแรงงานระดับไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือ เนื่องจากมาเลเซียต้องพึ่งพาชาวต่างชาติระดับทักษะในการพัฒนาประเทศ รวมถึงไม่มีกรควบคุมและจำกัดจำนวนแรงงานระดับทักษะเหมือนกับแรงงานระดับไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือ

3. ผลลัพธ์และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่มีต่อจังหวัดชายแดนภาคใต้ แรงงานระดับทักษะมีรายได้จากการทำงานในประเทศมาเลเซียที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากพวกเขา

ได้รับการจ้างงานในตำแหน่งงานระดับสูงและทำงานเฉพาะทางซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในประเทศมาเลเซีย มีรายได้มากกว่า 3,000 RM ต่อเดือน การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะมีการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมาเลเซียกับประเทศไทย อย่างน้อย 3 รูปแบบ ได้แก่ การส่งเงินกลับบ้านให้ครอบครัว การลงทุนซื้ออสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สิน ได้แก่ การซื้อที่ดิน การสร้างบ้าน และการฝากเงินในบัญชีธนาคาร และการบริจาคเงินชากาต³ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมาเลเซียสู่ประเทศไทยทั้ง 3 รูปแบบมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่เฉพาะมีผลต่อปัจเจกบุคคลและครอบครัวเท่านั้น แต่ชุมชนและสังคมยังได้รับประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะด้วย

อภิปรายผล

จากคำถามวิจัย “กระบวนการการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนใต้ที่ทำงานในประเทศมาเลเซียเป็นอย่างไร” นั้น โดยกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) สาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานทั้งในถิ่นต้นทางและปลายทาง 2) กระบวนการเข้าเมืองและการจ้างงานในประเทศปลายทาง และ 3) ผลลัพธ์และการเชื่อมโยงระหว่างแรงงานในประเทศปลายทางกับถิ่นต้นทาง ในกรณีนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามวิจัย 3 ประเด็น ดังกล่าว ได้ดังต่อไปนี้

1) สาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะในประเทศมาเลเซีย อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างระดับมหภาคของประเทศมาเลเซียเกี่ยวกับความเป็นนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาและบริษัทว่าจ้างคนภายนอกแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่เกิดจากประเทศมาเลเซียที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะ เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศมาเลเซียที่ต้องการ

³ ชะกาต เป็นบทบัญญัติทางศาสนาอิสลามที่กำหนดให้มุสลิมที่มีทรัพย์สินถึงพิกัดอัตราที่ศาสนากำหนดไว้ในรอบปี จะต้องจ่ายทรัพย์สินออกไปจำนวนหนึ่งในอัตราที่ศาสนากำหนดไว้ ซึ่งเป็นทานบังคับของศาสนาอิสลาม เพื่อให้ผู้มีสิทธิรับชะกาต

เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของประเทศจากฐานภาคเกษตรกรรมและการผลิตไปสู่การเป็นภาคเทคโนโลยีและฐานความรู้เพื่อพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศพัฒนาแล้วภายใต้แผนวิสัยทัศน์ พ.ศ. 2563 (Vision, 2020) รัฐบาลมาเลเซียไม่สามารถผลิตกำลังคนได้เพียงพอต่อการทำงานระดับทักษะในภาคดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาแรงงานระดับทักษะจากต่างประเทศ โดยเฉพาะในบริษัทว่าจ้างคนภายนอกที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

นอกจากเงื่อนไขทางโครงสร้างระดับมหภาคที่เป็นปัจจัยดึงดูดแล้ว การตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศเป็นเหตุผลของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันซึ่งเป็นสาเหตุในระดับจุลภาค ทั้งนี้ การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะระหว่างจังหวัดชายแดนภาคใต้กับประเทศมาเลเซียเป็นผลมาจากความคาดหวังของการได้รับค่าตอบแทนทางเศรษฐกิจในประเทศมาเลเซียที่สูงกว่าในประเทศไทย จึงมีกระแสการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของสาเหตุการตัดสินใจเคลื่อนย้ายแรงงาน ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ (Neo-classical theory of migration) ที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างถิ่นต้นทางกับปลายทาง รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างระหว่างจังหวัดชายแดนภาคใต้กับประเทศมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะนี้ไม่ได้มีสาเหตุทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ยังมีสาเหตุทางสังคมร่วมด้วย โดยเฉพาะการมีเครือข่ายทางสังคมของผู้ย้ายถิ่น (Migrant social networks) ซึ่งเป็นสาเหตุในระดับเมโสหรือระดับกลาง (Meso-level) ที่สำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเลเซียกับประเทศไทยที่ทำให้แรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะสามารถเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียได้สะดวก ทั้งนี้ อาจจะสามารถได้ว่าสาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนและมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างระดับมหภาคและปัจเจกบุคคลระดับจุลภาค โดยมีเครือข่ายทางสังคมของ

ผู้ย้ายถิ่นระดับเมโสเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างระดับมหภาคกับระดับจุลภาค

2) นโยบาย กฏระเบียบการเข้าเมืองและการจ้างงานของชาวต่างชาติระดับทักษะในประเทศมาเลเซีย การพัฒนาประเทศมาเลเซียภายใต้แผนวิสัยทัศน์ พ.ศ. 2563 ต้องอาศัยและพึ่งพาทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะจำนวนมากเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ทำให้รัฐบาลมีนโยบายการรับชาวต่างชาติระดับทักษะเข้ามาทำงานในประเทศด้วยการกำหนดระเบียบการเข้าเมืองและจ้างงานชาวต่างชาติระดับทักษะให้สามารถพำนักอาศัยในประเทศและทำงานในระยะยาวได้ โดยให้สิทธิและสวัสดิการที่ดึงดูดชาวต่างชาติกลุ่มนี้ ทั้งนี้ความต้องการตลาดแรงงานในประเทศเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติของชาวต่างชาติระดับทักษะ ซึ่งการกำกับดูแลและรับรองคุณสมบัติดังกล่าวอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานรัฐบาลมาเลเซีย เพื่ออนุญาตให้เฉพาะชาวต่างชาติที่มีคุณสมบัติตามที่ตลาดแรงงานต้องการในการนี้ แสดงให้เห็นว่า นิยามและความหมายของคำว่า “แรงงานระดับทักษะ” ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศปลายทางเป็นผู้กำหนด ซึ่งไม่มีความเป็นสากล สำหรับประเทศมาเลเซีย แรงงานระดับทักษะหมายถึงพนักงานชาวต่างชาติที่ได้รับรายได้อย่างน้อย เดือนละ 3,000 RM ที่ทำงานในตำแหน่งงานที่มีทักษะ มีการจัดการ เป็นมืออาชีพ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ซึ่งเป็นความหมายเฉพาะบริบทของประเทศมาเลเซีย เพื่อจำแนกแรงงานระดับทักษะออกจากกลุ่มแรงงานระดับไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Iredale (2001) ที่กล่าวว่าความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศปลายทางเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติของผู้ย้ายถิ่นระดับทักษะเพื่ออนุญาตให้เข้าประเทศ

3) การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย นั้น มีประโยชน์ต่อพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่นเดียวกับที่ Freitas, Levatino and Pe'coud (2012) กล่าวว่า การย้ายถิ่นระดับทักษะก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางบวกต่อประเทศต้นทางในมิติของผลลัพธ์ของการส่งเงินกลับบ้าน (Remittances) อย่างไรก็ดี จากผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการเคลื่อน

ย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะไม่ได้มีประโยชน์ต่อประเทศไทยเฉพาะการส่งเงินกลับบ้านเท่านั้น แต่ยังมีมิติเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์และการลงทุน และการบริจาคเงินชากาตตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการนี้ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะสอดคล้องกับกระบวนการค้นพบใหม่ คือ “Brain Gain” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์หรือผลลัพธ์ทางบวกหรือผลกำไรที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะต่อประเทศต้นทาง ซึ่งประเทศต้นทางจะได้รับผลประโยชน์มากกว่าสูญเสียจากการไหลออกของทรัพยากรมนุษย์ระดับทักษะ การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย นั้นจึงไม่ได้เป็นการสูญเสียของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงเท่านั้น

ในการนี้ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซียเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งของความต้องการความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลที่เป็นทั้งปรากฏการณ์และกระบวนการทางสังคมที่มีความเป็นพลวัต ทั้งสาเหตุกระบวนการและผลลัพธ์ของการเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะที่มีความเชื่อมโยงต่อกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ ผู้ย้ายถิ่นประเทศต้นทาง และประเทศปลายทาง ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากกระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานระดับทักษะ

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันการศึกษาอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรพัฒนาความเป็นนานาชาติในการจัดการศึกษาและทักษะการใช้ภาษาอังกฤษให้แก่ นักศึกษา เนื่องจากทักษะการใช้ภาษาอังกฤษและความเป็นนานาชาติในการจัดการศึกษามีผลเชื่อมโยงต่อการเป็นแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย

2. รัฐบาลไทยควรมีนโยบาย ภาครัฐเบียดเบียนการเข้าเมืองและการจ้างงานของชาวต่างชาติระดับทักษะโดยให้สิทธิพิเศษในการทำงานและพำนักอาศัยในประเทศระยะยาว เพื่อดึงดูดชาวต่างชาติระดับทักษะเข้ามาร่วมพัฒนาประเทศไทยคล้ายกับนโยบายแรงงานระดับทักษะของประเทศมาเลเซีย

3. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรส่งเสริมการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะที่ทำงานในมาเลเซียกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะการชากาตตามหลักศาสนาอิสลามในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เพิ่มขึ้น เช่น การบริจาคให้มีสยิด เด็กกำพร้า คนยากจน คนชรา เป็นต้น โดยจัดตั้งหน่วยงานหรือโครงการเพื่อส่งเสริมการชากาตตามหลักศาสนาอิสลาม

4. รัฐบาลไทยและมาเลเซียควรมีการจัดทำความร่วมมือกันระหว่างประเทศในการรับและส่งแรงงานระดับทักษะร่วมกันเพื่อประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย เนื่องจากการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยเชื้อสายมลายูระดับทักษะไม่ได้มีประโยชน์เฉพาะประเทศมาเลเซียเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ การส่งเงินกลับบ้าน การลงทุนซื้ออสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สิน และการบริจาคเงินชากาต

คำขอบคุณ

บทความชิ้นนี้มาจากงานวิจัยเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานไทยระดับทักษะจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไปทำงานในประเทศมาเลเซีย (RDG5610014) โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ (ฝ่าย 1) ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รศ.ดร. ปัทมาวดี พิษณุกุล รองผู้อำนวยการด้านการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ และ ศ.ดร. อิศรา ศานติศาสน์ ผู้อำนวยการฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติที่ ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการทำงานวิจัยชิ้นนี้

เอกสารอ้างอิง

ค่านวณ นวลสนอง นิสากร กล้าณรงค์ และมูห์หมัด

สาแลบิง. (2552). พัฒนาการและแนวโน้มการย้ายถิ่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนใต้ของไทย เข้าไปในประเทศมาเลเซีย. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 3(2), น. 77-97.

เบญญา ยอดดำเนิน แอ็ดติ๊กซ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และศุภรัตน์ พิณสุวรรณ. (2552). “ผู้หญิง” มาลาญมุสลิมชายแดนใต้: แรงงานรับจ้างนอกระบบในประเทศมาเลเซีย. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 3(2), น. 122-140.

สุทธิพร บุญมาก. (2556). การส่งเงินกลับบ้าน: แรงงานไทยเชื้อสายมลายูในประเทศมาเลเซีย. *วารสารปาริชาติ*. 26(1), น. 74-93.

อารี จำปากลาย. (2558). ความหลากหลายในการย้ายถิ่นของมุสลิมสามจังหวัดภาคใต้: ใครไปมาเลเซียและใครไปที่อื่น. ใน อารี จำปากลาย บัทยา ว่าพัฒนวงศ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (บ.ก.), *ประชากรและสังคม 2558* (น. 165-181). นครปฐม: สถาบันวิจัย

ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

Freitas, A., Levatino, A. & Pe'coud, A. (2012). Introduction: New perspectives on skilled migration. *Diversities*, 14(1), p.1-7.

Gubrium, J. F. & Holstein, J. A. (1997). *The new language of qualitative method*. New York: Oxford University Press.

Iredale, R. (2001). The Migration of Professionals: Theories and Typologies. *International Migration*, 39(5), pp.7-24.

Neuman, W. L. (2006). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Boston: Pearson.